

PAAUGLIŲ SVEIKATAI PALANKIOS PSICHOLOGINĖS MOKYMO SI APLINKOS KŪRIMAS ŠEIMOJE: VAIKŲ NUOMONĖ

Neringa Strazdienė, Astra Vaškienė
Klaipėdos universitetas

Santrauka

Tikslas – ištirti 13–18 m. vaikų nuomonę apie sveikatai palankios psichologinės mokymosi aplinkos kūrimo šeimoje galimybes.

Medžiaga ir metodai. Atlikta mokslinės literatūros analizė, mokslinių tyrimų rezultatų metaanalizė, apklausa raštu (anketavimas), statistinė duomenų analizė. 2015 m. balandžio–gegužės mėn. vykdyta anketinė apklausa raštu, kurioje dalyvavo 328 Klaipėdos apskrities 13–18 m. bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai. Duomenys apdoroti remiantis matematinės statistikos metodais, naudota SPSS programos 22.0 versija. Taikyti aprašomosios statistikos metodai, *chi* kvadrato (χ^2) testas, *t* Studento kriterijus ir Pearsono koreliacijos koeficientas.

Rezultatai ir išvados. Tyrime atskleista, jog visi mokiniai savo sveikatą vertino gerai. Mergaičių ir berniukų savo sveikatos vertinimas nesiskyrė, o mokymosi pasiekimus berniukai vertino blogiau nei mergaitės. Kuo dažniau tėvai domėjosi vaikų veikla, poreikiais ir jų mokymosi mokykloje pasiekimais, tuo geriau vaikai vertino savo sveikatą ir mokymosi pasiekimus. Tėvai vaikų savijauta ir jų poreikiais domisi nepakankamai: darbo dienomis – kartais arba dažnai, o savaitgaliais – retai. Apie trečdalis apklaustų paauglių atvirai su savo tėvais kalbėjosi 2–3 kartus per savaitę. Vaikai su tėvais darbo dienomis bendravo vidutiniškai nuo 15 min. iki 30 min., savaitgaliais šiek tiek ilgiau – nuo 15 min. iki 1 val. priklausomai nuo situacijos. Mergaičių bendravimo su tėvais laikas buvo ilgesnis nei berniukų.

Reikšminiai žodžiai: paauglys, psichologinė mokymosi aplinka, kūrimas, šeima.

ĮVADAS

Vaiko mokymasis mokykloje ir namuose – sudėtingas jo gyvenimo ir veiklos periodas, kuris reikalauja ne tik žinių, gebėjimų, valios, pastangų, bet ir tvirtos psichinės, fizinės ir socialinės sveikatos. Anot mokslininkų [1], ypač svarbu skirti dėmesį vaikų ugdymosi aplinkai, užtikrinant sveiką jų gyvenimo pradžią ir tolesnę vystymąsi, į raidą orientuotą veiklą pritaikant prie besimokančio asmens amžiaus tarpsnio ypatumų, emocinės būklės [2]. *Vidurinio ugdymo bendrosiose programose* [3] teigiama, kad mokinių mokymosi rezultatai priklauso nuo mokymosi aplinkos, o mokymosi aplinka suprantama ne tik kaip erdvė, kurioje mokiniai būna, mokosi ir bendrauja, bet ir kaip nuolatinis besimokančiųjų tarpusavio santykių, palankios emocinės aplinkos kūrimas. Mokymosi aplinkas tyrinėję užsienio mokslininkai [4]

pabrėžė, kad mokymosi aplinkos ypatumus apima tiek fiziniai aspektai (ugdymo turinys, ugdymui naudojamos erdvės, informacinės kompiuterinės ir kompensacinės priemonės), tiek socialiniai aspektai (mokinio nuotaika, mokytojo vaidmuo ir elgesys, klasės nuotaika ir tarpusavio santykiai).

Vaiko mokymosi sėkmė priklauso ne tik nuo mokyklos mokymosi aplinkos, bet ir nuo aplinkos šeimoje, nes joje dedami asmenybės vystymosi ir brandos pamatai, projektuojama tolesnė vaiko ateitis. Nors mokymosi aplinką įvairiais aspektais analizavo Lietuvos ir užsienio mokslininkai [5–9], šeimos įtaka kuriant paauglių sveikatai palankią psichologinę mokymosi aplinką mažai tyrinėta.

Tyrimo tikslas – ištirti 13–18 m. vaikų nuomonę apie sveikatai palankios psichologinės mokymosi aplinkos kūrimo šeimoje galimybes.

TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI

Taikytas apklausos raštu (anketavimas) metodas. Tyrimas atliktas 2015 m. balandžio–gegužės mėnesiais 8 Klaipėdos apskrities mokyklose: 5 Plungės rajono

Adresas susirašinėti: Neringa Strazdienė
Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakultetas
S. Nėries g. 5, 92227 Klaipėda
El. p. n.strazdiene@gmail.com

gimnazijose, 1 Skuodo rajono gimnazijoje, 1 Telšių rajono pagrindinėje mokykloje ir 1 technologijų ir verslo mokykloje. Tyrime dalyvavo 328 mokiniai: 154 berniukai ir 174 mergaitės. 79 (23,9 proc.) tiriamieji buvo 13–14 m. amžiaus, 156 (47,7 proc.) – 15–16 m. amžiaus, 93 (28,4 proc.) – 17–18 m. amžiaus. 139 (42,5 proc.) tiriamųjų gyveno mieste, 75 (22,8 proc.) – miestelyje, 114 (34,8 proc.) – kaime.

Gauti empirinio tyrimo duomenys apdoroti SPSS (22.0 versija) programine įranga. Kiekybinio tyrimo metu gautų duomenų analizei atlikti taikyti aprašomosios statistikos metodai, *chi* kvadrato (χ^2) testas, *t* Stjudento kriterijus, Pearsono koreliacijos koeficientas, naudoti statistinių išvadų reikšmingumo lygmens $\alpha = 0,05$ lygiai.

REZULTATAI

Vaikų nuomonės apie savo sveikatą ir mokymosi pasiekimus rezultatų analizė. Tyrime buvo siekiama sužinoti tiriamųjų nuomonę apie savo sveikatą. Tuo tikslu vaikams pateiktas klausimas, kurį reikėjo įvertinti skalėje nuo 1 iki 5 (1 – labai bloga, 2 – bloga, 3 – vidutiniška, 4 – gera, 5 – labai gera). Tuo pačiu principu vaikų buvo prašoma įvertinti savo mokymosi pasiekimus. Apskaičiuojant atsakymų vidurkius ir standartinius nuokrypius gauti subjektyvios vaikų sveikatos ir jų mokymosi pasiekimų vertinimo rodikliai (1 lentelė).

Tiek berniukai ($M \pm SD = 4,16 \pm 0,839$), tiek mergaitės ($M \pm SD = 4,02 \pm 0,743$) savo sveikatą vertino gerai. Lyties atžvilgiu berniukų ir mergaičių sveikatos vertinimai statistiškai nesiskyrė ($t = 1,667$, $p > 0,05$), t. y. tiek berniukai, tiek mergaitės savo sveikatą vertino vienodai. Berniukų ir mergaičių mokymosi pasiekimai skyrėsi statistiškai reikšmingai ($t = -3,222$, $p < 0,01$). Berniukų mokymosi pasiekimai ($M \pm SD = 2,83 \pm 0,893$) buvo statistiškai reikšmingai žemesni už mergaičių ($M \pm SD = 3,13 \pm 0,782$), t. y. berniukai prasčiau vertino savo mokymosi pasiekimus nei mergaitės.

1 lentelė. Berniukų ir mergaičių sveikatos ir mokymosi pasiekimų vertinimo palyginimas

Rodikliai	Berniukai M ± SD	Mergaitės M ± SD	t	p reikšmė
Sveikata	4,16 ± 0,839	4,02 ± 0,743	1,667	0,096
Mokymosi pasiekimai	2,83 ± 0,893	3,13 ± 0,782	-3,222	0,001**

Skirtumai statistiškai reikšmingi, kai * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Vaikų psichologinės mokymosi aplinkos įvertinimas. Tyrime buvo siekiama įvertinti, kaip dažnai tėvai domisi vaikų savijauta ir jų poreikiais. Tuo tikslu vaikams pateikti klausimai, kuriuos reikėjo įvertinti skalėje nuo 1 iki 4, kai 1 – niekada, 2 – kartais, 3 – dažnai, 4 – kasdien (2 lentelė).

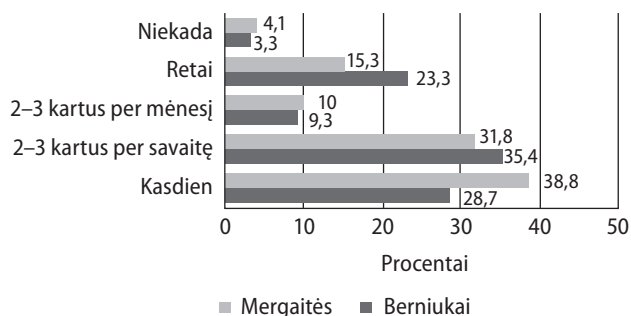
Tėvai vaikų savijauta ir poreikiais darbo dienomis domėjosi kartais arba dažnai, savaitgaliais tai darė rečiau ir tik kartais. Berniukų ir mergaičių grupėse statistiškai reikšmingai skyrėsi šie tėvų domėjimosi vaiko poreikiais ir savijauta (darbo dienomis) rodikliai: ar vaikams viskas gerai ($t = -3,019$, $p < 0,01$) ir ar jie turi draugų ($t = -2,064$, $p < 0,05$). Šiuos klausimus tėvai dažniau uždavė mergaitėms nei berniukams. Kitais atvejais statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. Savaitgaliais berniukų tėvai dažniau nei mergaičių domėjosi, kaip jiems sekasi mokykloje ($t = 2,027$, $p < 0,05$), o mergaitėms dažniau nei berniukams buvo užduoti klausimai, ar joms viskas gerai ($t = -2,403$, $p < 0,05$) ir ką jos veikia (-ė) laisvalaikiu ($t = -2,039$, $p < 0,05$).

Tyrime siekta išsiaiškinti, kaip dažnai vaikai su tėvais atvirai kalbasi (1 pav.). Apie trečdalis apklaustų paauglių atvirai su savo tėvais kalbėjosi 2–3 kartus per savaitę (35,4 proc. berniukų ir 31,8 proc. mergaičių), kasdien tai darė šiek tiek mažiau vaikų (28,7 proc. berniukų ir 38,8 proc. mergaičių). Niekada atvirai su savo tėvais nesikalbėjo 3,3 proc. berniukų ir 4,1 proc. mergaičių.

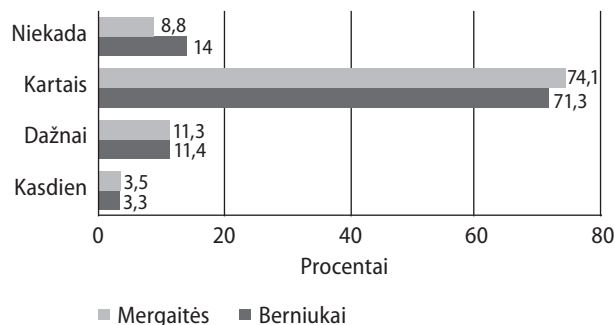
2 lentelė. Tėvų domėjimosi vaiko poreikiais ir savijauta dažnis

Klausimai	Darbo dienomis				Savaitgalio dienomis			
	Berniukai M ± SD	Mergaitės M ± SD	t	p reikšmė	Berniukai M ± SD	Mergaitės M ± SD	t	p reikšmė
Kaip sekasi mokykloje?	2,94 ± 0,934	3,13 ± 0,878	-1,899	0,059	2,48 ± 1,069	2,24 ± 0,947	2,027	0,044*
Ką veikėte mokykloje?	2,60 ± 0,930	2,60 ± 0,968	0,039	0,969	2,16 ± 1,062	1,95 ± 0,873	1,836	0,067
Kokios pagalbos tau reikėtų?	2,30 ± 0,953	2,43 ± 1,043	-1,110	0,268	2,21 ± 0,953	2,21 ± 1,011	-0,010	0,992
Ką naujo ir įdomaus sužinojai?	2,47 ± 1,029	2,31 ± 1,029	1,313	0,190	2,13 ± 1,035	1,91 ± 0,897	1,827	0,069
Ką veiki (-ei) laisvalaikiu?	2,27 ± 1,027	2,36 ± 1,001	-0,756	0,450	2,08 ± 1,017	2,32 ± 0,989	-2,039	0,042*
Ar tau viskas gerai?	2,68 ± 1,020	3,01 ± 0,907	-3,019	0,003**	2,48 ± 1,050	2,78 ± 0,985	-2,403	0,017*
Ar tu turi draugų?	1,96 ± 1,014	2,22 ± 1,164	-2,064	0,040*	1,90 ± 1,030	2,08 ± 1,146	-1,374	0,170

Skirtumai statistiškai reikšmingi, kai * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

1 pav. Atvirų pokalbių su tėvais dažnis

2 pav. Nesutarimų su tėvais dažnis

Atvirų pokalbių su tėvais dažnumas berniukų ir mergaičių grupėse statistiškai nesiskyrė ($\chi^2 = 5,586, p > 0,05$).

Tyrimo siekta nustatyti vaikų ir tėvų bendravimo (darbo dienomis ir savaitgaliais) trukmę. Tuo tikslu vaikams pateikti klausimai, kuriuos reikėjo įvertinti skalėje nuo 1 iki 5 (1 – 0 min., 2 – 15 min., 3 – 30 min., 4 – 1 val., 5 – daugiau nei 1 val.) (3 lentelė).

Visais pažymėtais atvejais vaikai su tėvais darbo dienomis bendravo vidutiniškai nuo 15 min. iki 30 min., savaitgaliais bendravimo laikas buvo ilgesnis, t. y. nuo 15 min. iki 1 val. skirtingais atvejais. Berniukų ir mergaičių grupėse statistiškai reikšmingai skyrėsi bendravimo su tėvais tiek darbo dienomis, tiek savaitgaliais laikas, kai vaikai leidžia laisvalaikį su visa šeima (darbo dienomis $t = -2,534, p < 0,05$; savaitgaliais $t = -3,337, p < 0,01$), susirenka su šeima prie stalo (darbo dienomis $t = -2,413, p < 0,05$; savaitgaliais $t = -3,153, p < 0,01$), konfliktuoja (darbo dienomis $t = -2,721, p < 0,01$; savaitgaliais $t = -2,291, p < 0,05$) ir kai nori būti kartu (darbo dienomis $t = -3,698, p < 0,001$; savaitgaliais $t = -3,664, p < 0,001$). Visose situacijose mergaičių bendravimo su tėvais laikas buvo ilgesnis nei berniukų.

Tyrimo vaikų buvo klausiama, kaip dažnai jie pykstasi su tėvais. Daugiausia berniukų ir mergaičių pažymėjo, jog pykstasi tik kartais (atitinkamai 71,3 proc. ir 74,1 proc.). Niekada nesipyksta 14 proc. berniukų ir 8,8 proc. mergaičių, o kasdien pykstasi 3,3 proc. berniukų ir 3,5 proc. mergaičių (2 pav.).

Nesutarimų su tėvais dažnis berniukų ir mergaičių grupėse statistiškai nesiskyrė ($\chi^2 = 2,299, p > 0,05$).

Tyrimo siekta įvertinti nurodytų paauglių ir tėvų nesutarimų priežasčių dažnį. Tuo tikslu vaikams buvo pateikiami teiginiai, kuriuos reikėjo įvertinti skalėje nuo 1 iki 4 (1 – niekada, 2 – kartais, 3 – dažnai, 4 – kasdien) (4 lentelė).

Kartais ir dažnai nesutarimų tarp vaikų ir tėvų kyla dėl to, jog vaikai nesusitvarkė namuose savo daiktų ir atsikalbinėjo, neklausė, priešgyniavo. Berniukų ir mergaičių grupėse statistiškai reikšmingai skiriasi šios nesutarimų su tėvais priežastys: vaikas neatlieka namų darbų, neišmoka pamokų ($t = -2,267, p < 0,05$), nenusineša į mokyklą reikalingų priemonių, medžiagų ar kitų daiktų ($t = -3,293, p < 0,01$), blogai elgiasi mokykloje, gauna pastabą ($t = 5,083, p < 0,001$) ir nesilaiko higienos, dienos režimo ($t = 4,551, p < 0,001$). Dėl minėtų priežasčių berniukai su tėvais nesutaria dažniau nei mergaitės.

Vaikų nuomonės apie savo sveikatą, mokymosi pasiekimus ir aplinką sąsajos. Tyrimu siekta nustatyti vaikų sveikatos ir mokymosi pasiekimų vertinimo bei tėvų domėjimosi vaikų savijauta, jų poreikiais sąsajas (3 pav.).

Nustatytas statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys tarp vaikų sveikatos vertinimo ir tėvų domėjimosi darbo dienomis, kaip sekasi jų vaikams mokykloje ($r = 0,127, p < 0,05$), ką jie veikia mokykloje ($r = 0,149, p < 0,01$), ką jie veikė laisvalaikiu ($r = 0,134, p < 0,05$),

3 lentelė. Vaikų ir tėvų bendravimo trukmė

Rodikliai	Darbo dienomis				Savaitgalio dienomis			
	Berniukai M ± SD	Mergaitės M ± SD	t	p reikšmė	Berniukai M ± SD	Mergaitės M ± SD	t	p reikšmė
Leidžiant laisvalaikį kartu su visa šeima	3,57 ± 1,307	3,92 ± 1,168	-2,534	0,012*	4,01 ± 1,154	4,44 ± 1,054	-3,337	0,001**
Aptariant dienos įvykius	2,70 ± 1,107	2,95 ± 1,149	-1,978	0,049*	2,89 ± 1,182	3,08 ± 1,231	-1,318	0,188
Kai visa šeima susirenka prie stalo	2,88 ± 1,120	3,21 ± 1,258	-2,413	0,016*	3,02 ± 1,155	3,48 ± 1,312	-3,153	0,002**
Kai kyla konfliktų	2,18 ± 1,145	2,54 ± 1,190	-2,721	0,007**	2,24 ± 1,179	2,58 ± 1,299	-2,291	0,023*
Kai tik Jums norisi	2,83 ± 1,307	3,38 ± 1,322	-3,698	0,000***	2,88 ± 1,330	3,45 ± 1,330	-3,664	0,000***

Skirtumai statistiškai reikšmingi, kai * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

4 lentelė. Nesutarimų su tėvais priežasčių palyginimas berniukų ir mergaičių grupėse

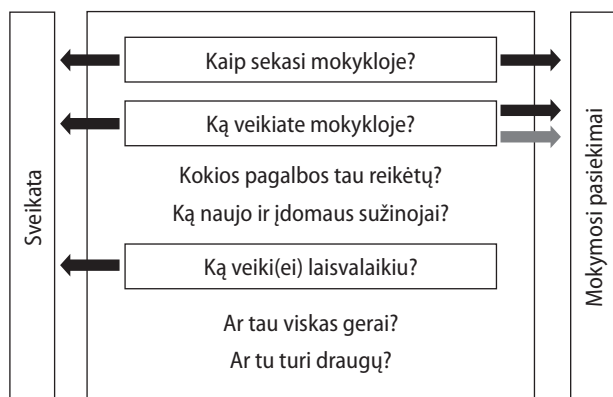
Teiginiai	Berniukai M ± SD	Mergaitės M ± SD	t	p reikšmė
Neatlikote mokytojų paskirtų namų darbų, neišmokote pamokos	1,80 ± 0,693	1,63 ± 0,650	2,267	0,024*
Nenusinešėte į mokyklą reikalingų priemonių, medžiagų ar kt. daiktų	1,45 ± 0,608	1,25 ± 0,474	3,293	0,001**
Dėl blogo elgesio mokykloje gavote pastabą	1,65 ± 0,714	1,30 ± 0,519	5,083	0,000***
Neatlikote paskirtų namų ruošos darbų	1,95 ± 0,751	1,92 ± 0,700	0,444	0,657
Nesuitvarkėte namuose savo daiktų	2,06 ± 0,892	2,16 ± 0,780	-1,112	0,267
Atsikalbinėjote, neklausėte, priešgyniavote	2,04 ± 0,829	2,13 ± 0,724	-1,018	0,310
Buvote labai pavargęs	1,83 ± 0,887	1,67 ± 0,783	1,699	0,090
Nesilaikėte higienos, dienos režimo	1,41 ± 0,687	1,13 ± 0,402	4,551	0,000***
Nesaugojote sveikatos	1,74 ± 0,809	1,75 ± 0,734	-0,187	0,852

Skirtumai statistiškai reikšmingi, kai * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

t. y. kuo dažniau tėvai domisi vaikų veikla, sėkme, poreikiais darbo dienomis mokykloje, tuo vaikų sveikata jų pačių vertinimu yra geresnė.

Tyrime nustatytas statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys tarp vaikų mokymosi pasiekimų vertinimo ir tėvų domėjimosi darbo dienomis, kaip sekasi jų vaikams mokykloje ($r = 0,211$, $p < 0,001$), ką jie veikia mokykloje ($r = 0,207$, $p < 0,001$), t. y. kitaip tariant, kuo dažniau darbo dienomis tėvai domėjosi vaikų mokymosi pasiekimais ir jų veikla mokykloje, tuo vaikų mokymosi pasiekimai buvo aukštesni. Panašus statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys atskleistas tarp vaikų mokymosi pasiekimų ir tėvų domėjimosi savaitgaliais, ką jie veikia mokykloje ($r = 0,161$, $p < 0,01$), t. y. kuo dažniau savaitgaliais tėvai domėjosi, ką jų vaikai veikia mokykloje, tuo vaikų mokymosi pasiekimai buvo aukštesni.

Siekta nustatyti vaikų sveikatos vertinimo ir bendravimo su tėvais ypatumų sąsajas. Rezultatai pateikiami 5 lentelėje.

➡ Darbo dienos ➡ Savaitgalio dienos

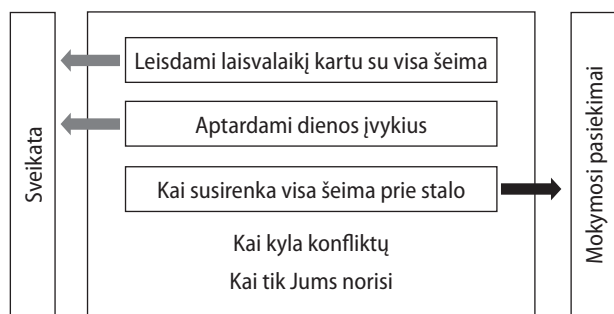
3 pav. Vaikų sveikatos ir mokymosi pasiekimų vertinimo bei tėvų domėjimosi vaikų savijauta ir jų poreikiais sąsajos**5 lentelė.** Vaikų sveikatos vertinimo ir bendravimo su tėvais ypatumų sąsajos

Subjektyvus vaikų sveikatos vertinimas	Koreliacijos koeficientas	p reikšmė	
Bendravimo su tėvais ypatumai	Kaip dažnai su tėvais atvirai kalbatės?	0,127	0,022*
	Kaip dažnai su tėvais pykstatės?	-0,197	0,000***

Patikimumo lygmuo, kai * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Nustatytas statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys tarp vaikų sveikatos vertinimo ir tėvų pokalbių su savo vaikais dažnio ($r = 0,127$, $p < 0,05$) bei statistiškai reikšmingas atvirkštinis ryšys tarp vaikų sveikatos vertinimo ir tėvų nesutarimų su savo vaikais dažnio ($r = -0,197$, $p < 0,001$), t. y. kuo dažniau tėvai su vaikais atvirai kalbasi ir kuo rečiau su jais pyksta, tuo vaikų sveikata jų pačių vertinimu yra geresnė.

Siekta nustatyti vaikų sveikatos ir jų mokymosi pasiekimų vertinimo bei tėvų kartu su vaikais leidžiamo laiko sąsajas (4 pav.).

➡ Darbo dienos ➡ Savaitgalio dienos

4 pav. Tėvų su vaikais kartu leidžiamo laiko ir vaikų sveikatos bei mokymosi pasiekimų vertinimo sąsajos

6 lentelė. Vaikų mokymosi pasiekimų ir bendravimo su tėvais sąsajos

Vaikų mokymosi pasiekimų vertinimas	Koreliacijos koeficientas	p reikšmė	
Bendravimo su tėvais ypatumai	Kaip dažnai su tėvais atvirai kalbatės?	0,158	0,008*
	Kaip dažnai su tėvais pykstatės?	-0,137	0,022*

Patikimumo lygmuo, kai * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Statistiškai reikšmingo ryšio tarp vaikų sveikatos vertinimo ir tėvų su vaikais leidžiamo laiko trukmės darbo dienomis nenustatyta.

Nustatytas statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys tarp vaikų sveikatos vertinimo ir savaitgaliais leidžiamo laisvalaikio kartu su šeima ($r = 0,114$, $p < 0,05$) bei dienos įvykių aptarimo ($r = 0,147$, $p < 0,05$), t. y. kuo dažniau tėvai su vaikais savaitgaliais leidžia laisvalaikį kartu ir aptaria dienos įvykius, tuo geriau vaikai vertina savo sveikatą. Nustatytas statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys tarp vaikų mokymosi pasiekimų vertinimo ir šeimos susirinkimo darbo dienomis prie bendro stalo ($r = 0,123$, $p < 0,05$), t. y. kuo dažniau darbo dienomis tėvai su savo vaikais susirenka prie bendro stalo, tuo geriau vaikai vertina savo mokymosi pasiekimus.

Siekta nustatyti vaikų mokymosi pasiekimų vertinimo ir bendravimo su tėvais ypatumų sąsajas. Rezultatai pateikiami 6 lentelėje.

Nustatytas statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys tarp vaikų mokymosi pasiekimų vertinimo ir vaikų pokalbių su savo tėvais dažnumo ($r = 0,158$, $p < 0,01$) bei statistiškai reikšmingas atvirkštinis ryšys tarp vaikų mokymosi pasiekimų vertinimo ir vaikų nesutarimų su savo tėvais ($r = -0,137$, $p < 0,05$), t. y. kuo dažniau tėvai su vaikais atvirai kalbasi ir kuo rečiau pyksta, tuo geriau vaikai vertina savo mokymosi pasiekimus.

REZULTATŲ APTARIMAS

Mokslininkai pažymi, jog šeimos įtaka vaiko fiziologinių ir psichologinių galių plėtotei, jo raidai, lavinimui ir ugdymui užima vieną svarbiausių vietų [1, 10]. Vaikams namuose turi būti sudarytos sveikatai palankios ir saugios mokymosi sąlygos, kad jie galėtų drąsiai dalytis savo nuomone, nebijotų išsakyti savo lūkesčių, o tėvai rastų pakankamai laiko suprasti, paguosti ir padrausinti savo vaikus. Tyrėjai pažymi, jog bendravimas – savitas žmogaus poreikis, jo nepatenkinus labai išgyvenama [11]. Todėl šeimos narių bendravimas – tai vertybė, kuri praturtina abi bendraujančias puses,

žinoma, jei bendraujama pagal partnerystės principus. Geri santykiai su artimaisiais, geranoriškas bendravimas, palankus šeimos mikroklimatas priskiriami svarbiausiems vaiko gerovę ir asmenybės sklaidą apibūdinantiems rodikliams [12, 13].

J. Vaitkevičienės [14] tyrimo duomenimis, gana dažnai tėvai teigė, jog su savo vaikais konfliktuoja: 21 proc. tėvų nurodė su savo vaikais konfliktuojantys kasdien, 41 proc. – dažnai (2–3 kartus per savaitę), 27 proc. tyrimo dalyvių retai konfliktuoja su savo vaikais, o 10 proc. tėvų nurodo visiškai nekonfliktuojantys su vaikais. Anot J. Vaitkevičienės, tėvų ir vaikų nuomonės išsiskiria: vaikai nurodo rečiau konfliktuojantys su tėvais, nei tai teigia tėvai. Vaikai pažymėjo, jog kasdienius konfliktus su tėvais patiria 6 proc., dažnai su tėvais konfliktuojantys nurodo 23,5 proc. vaikų ir atitinkamai 37,5 proc. ir 33 proc. vaikų su tėvais pyksta retai arba visiškai nesipyksta. Mūsų tyrimo duomenimis, kasdien su tėvais pyksta apie 3 proc. tiek mergaičių, tiek berniukų, niekada nesipyksta 14 proc. berniukų ir 8,8 proc. mergaičių, dažnai pyksta 11,3 proc. berniukų ir 13,5 proc. mergaičių bei kartais su tėvais pyksta 71,3 proc. berniukų ir 74,1 proc. mergaičių. Tyrimas parodė, jog vaikų mokymosi pasiekimai yra blogesni ir sveikata silpnesnė, jeigu tėvai su jais neranda bendros kalbos, konfliktuoja. Vaikai išreiškė bendravimo su tėvais poreikį. Jie teigė, kad norėtų, jog tėvai dažniau pasidomėtų, kaip jiems sekasi, kaip jie jaučiasi, ir dažniau įsiklausytų į jų lūkesčius. Kaip teigia V. Legkauskas [12], neišsipildę lūkesčiai neigiamai paveikia paauglio savigarbą, savivertę ir pasitikėjimą savimi. L. Slušnys ir D. Šukytė [10] pažymi, kad tėvų domėjimasis paaugliu padeda jam prisitaikyti prie pokyčių. Vaikas, kuris yra palaikomas tėvų, juo domimasi, tampa socialiai išprususiu žmogumi. Mūsų atlikto tyrimo duomenimis, paaugliai, kurių tėvai jais domisi tiek darbo dienomis, tiek savaitgaliais, pasiekia geresnių mokymosi pasiekimų, o paaugliai, kurių tėvai darbo dienomis domisi, kaip jiems sekasi, vertina savo sveikatą geriau, nei tie, kurių tėvai nesidomi. Sveikata ir mokymosi pasiekimai – tarpusavyje glaudžiai susiję rodikliai, jų sąsajos su jiems teigiamą poveikį turinčiais veiksniais rodo paauglio sveikatai palankios mokymosi aplinkos svarbą jo ugdymuisi, sveikatai ir asmenybės brandai.

IŠVADOS

1. Paaugliai savo sveikatą vertino gerai. Lyties atžvilgiu jų sveikatos vertinimai nesiskyrė. Savo mokymosi pasiekimus berniukai vertino

prasčiau nei mergaitės. Kuo dažniau darbo dienomis tėvai domėjosi vaikų veikla, sėkme, poreikiais ir jų mokymosi mokykloje pasiekimais, tuo geriau vaikai vertino savo sveikatą ir mokymosi pasiekimus.

2. Tėvai vaikų savijauta ir jų poreikiais domisi nepakankamai: darbo dienomis tai daroma kartais arba dažnai, savaitgaliais – rečiau. Dažniausiai domimasi paauglio jausena, draugais, sėkme mokykloje ir kt. Apie trečdalis apklaustų paauglių atvirai su savo tėvais kalbėjosi 2–3 kartus per savaitę, kasdien tai darė šiek tiek mažiau nei trečdalis vaikų, tačiau pasitaikė vaikų, kurie niekada atvirai nesikalbėjo su savo tėvais. Visais pažymėtais atvejais vaikai su tėvais darbo dienomis bendravo vidutiniškai nuo 15 min. iki 30 min., savaitgaliais bendravo šiek tiek ilgiau – nuo 15 min. iki 1 val. skirtingose situacijose. Visose situacijose

mergaičių bendravimo su tėvais laikas buvo ilgesnis nei berniukų.

3. Dauguma paauglių mano, jog su savo tėvais pykstasi tik kartais, o niekada to nedaro apie dešimtadalis apklaustųjų. Dažnai arba kartais nesutarimų tarp paauglių ir tėvų kyla dėl to, jog vaikai nesusitvarkė namuose savo daiktų ir atsikalbinėjo, neklausė, priešgyniavo. Berniukų dažniau nei mergaičių nesutarimų su tėvais kyla dėl šių priežasčių: vaikas neatlieka namų darbų, neišmoksta pamokų, nenusineša į mokyklą reikalingų priemonių, medžiagų ar kitų daiktų, blogai elgiasi mokykloje, gauna pastabą, nesilaiko higienos, dienos režimo. Kuo dažniau tėvai su paaugliais atvirai kalbėjosi ir kuo rečiau su jais pykosi, tuo geriau vaikai vertino savo sveikatą.

Straipsnis gautas 2016-04-06, priimtas 2016-06-27

Literatūra

1. Burvytė S, Ralys K. Vaikystės amžiaus tarpsnio iššūkiai ugdytojams. *Socialinis ugdymas*. 2012;19(30):30-41.
2. Sveikatos ugdymo bendroji programa. 2012 [žiūrėta 2013 m. lapkričio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Sveikatos_ugdymo_bendroji_programa.pdf>.
3. Vidurinio ugdymo bendrosios programos. 2011 [žiūrėta 2013 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Matematika.pdf>>.
4. Dumont H, Istance D, Benavides F. (Eds.). *The Nature of learning. Using research to inspire practice*. Paris: OECD Publishing, 2010.
5. Adaškevičienė E. *Silpnos sveikatos vaikų fizinis ugdymas*. Klaipėda, 2008.
6. Brazdeikis V. Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis papildytų edukacinių aplinkų kaita. *Informacijos mokslai*. 2009;50:57-63.
7. Gudžinskienė V. *Mokymas sveikai gyventi: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius, 2007.
8. Jucevičienė P. *Edukacinės ir mokymosi aplinkos – inovacijos socioedukacinio įgalinimo veiksnys*. *Socialiniai mokslai*. 2008;1(59):58-70.
9. Lipinskienė D. *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka: daktaro disertacija*. Kaunas, 2002.
10. Slušnys L, Šukytė D. *Dėmesio paauglystė*. Vilnius, 2014.
11. Jovaiša L. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius, 2007.
12. Legkauskas V. *Vaiko ir paauglio psichologija*. Vilnius, 2013.
13. Rupšienė L. *Nėnoras mokytis: socialinis pedagoginis reiškinys*. Klaipėda, 2000.
14. Vaitkevičienė J. *Tėvų ir paauglių bendravimo ypatumai sprendžiant tarpasmeninius konfliktus*. Magistro darbas. Šiauliai: ŠU Socialinės gerovės ir negalės studijų fakultetas, 2011.

Creation of adolescent health-favourable psychological learning environment in family: children's view

Neringa Strazdienė, Astra Vaškiene
Klaipėda University

Summary

Aim of the research: is to study the opinion of 13 to 18-year-old children about the opportunities of creating a health-favourable psychological learning environment in the family.

Materials and methods. An analysis of scientific literature, meta-analysis of research findings, a written survey (questionnaire), and statistical data analysis were carried out. In April-May 2015, a written questionnaire survey was carried out with the participation of 328 pupils from comprehensive secondary schools in Klaipėda County. The obtained data were processed by the SPSS software, version 22.0. The methods of descriptive statistics were applied: a chi-square (χ^2) test, the *t*-Student test criterion, and Pearson correlation coefficient.

Outcomes and conclusions. As proved by the research, all the pupils assessed their health as good. The girls and boys' assessment of their own health did not differ, while the girls assessed their academic performance better than the boys. The more parents were interested in their children's activities, needs, and the learning achievements in school, the better their children tended to assess both

their health and academic performance. The parents' interest in their children's well-being and their needs was unsatisfactory: on weekdays they showed it sometimes or often, and at weekends just seldom. About 1/3 of the surveyed adolescents openly talked with their parents 2 or 3 times a week. On weekdays, children and parents interacted for 15 to 30 min on average, and at weekends that took from 15 min to one hour, depending on the situation. The girls tended to communicate with their parents longer than the boys.

Keywords: adolescent, psychological learning environment, creation, family.

Correspondence to Neringa Strazdienė
Faculty of Pedagogy, Klaipėda University
S. Neries str. 5, LT-92227 Klaipėda, Lithuania
E-mail: n.strazdiene@gmail.com

*Received 6 April 2016,
accepted 27 June 2016*